

Kitaabka Daanyeel - Siddeetan iyo Toddobaad

Furfuridda Masaalka Tobanka Bikradood: Socdaal Qoto Dheer oo dhex mara Taariikhda Adventist-ka

Jeff Pippenger
2024-02-20

Masaalka tobanka gabdhood ee bikradaha ah wuxuu muujinayaa waayo-aragnimada dadka Adventistka ah.

“Masaalka tobanka bikradood ee ku qoran Matayos 25 wuxuu sidoo kale muujinayaa waayo-aragnimada dadka Adventistka ah.” *The Great Controversy*, 393.

Adventistaya Millerite-ku waxay u fuliyeen masaalka ilaa xarafka isa ugu dambeeya.

“Badanaa waxaa laygu tilmaamaa masaalka tobanka gabdhood oo bikradaha ah, shan ka mid ahi caqli bay lahaayeen, shanna nacas bay ahaayeen. Masaalkani waa rumoobay wuuna rumoobi doonaa ilaa xarafka ugu dambeeya, waayo wuxuu si gaar ah ugu khuseeyaa wakhtigan, oo sida farriinta malaa’igta saddexaad, wuu rumoobay wuuna sii ahaan doonaa runta haatan jirta ilaa dhammaadka wakhtiga.” *Review and Herald*, August 19, 1890.

Taariikhda dhaqdhaqaaqii malaa’igtii kowaad waxay metelaysaa dhaqdhaqaaqa malaa’igta saddexaad, waxaana diiradda ugu dambaysa ee masalku tahay in bikraduhu haystaan saliidda, taas oo ah farriinta roobka dambe.

“Waxaa jira duni ku dhex jifta xumaanta, khiyaanada, iyo dhalanteedka, iyadoo ku jirta hooska dhimashada lafteeda,—hurda, hurda. Yaa dareemaya xanuunka nafta si ay u toosiyaan? Codkee gaadhi kara iyaga? Maskaxdaydu waxay u sii qaaddaa mustaqbalka marka calaamadda la bixin doono, ‘Bal eega, Aroosku waa imanayaa; u baxa inaad la kulantaan Isaga.’ Laakiin qaar baa dib u dhigi doona helidda saliidda lagu buuxiyo laambadahooda, oo goor dambe ayay ogaan doonaan in dabecadda, oo ay saliiddu u taagan tahay, aan la isu gudbin karin. Saliiddaasu waa xaqnimada Masiixa. Waxay ka dhigan tahay dabecad, dabecadduna lama isu gudbin karo. Ninna mid kale uma heli karo. Mid kastaaba waa inuu naftiisa u helo dabecad laga nadiifiyey wasakh kasta oo dembi ah.” *Bible Echo*, May 4, 1896.

“Saliidda” masaalka ku jirtaa waxay u taagan tahay “dabecad,” sidoo kale waxayna u taagan tahay “xaqnimada Masiixa.” Dabecad quduus laga dhigay waxa soo saara oo keliya kuwa cuna Erayga Ilaah.

Iyaga ku quduusee runtaada; eraygaagu waa run. Yooxanaa 17:17.

“Saliidda” sidoo kale waa farriimaha Ruuxa Ilaah.

“Ilaah waa la ceebeeyaa marka aynaan aqbalin farriimaha uu inoosoo diro. Sidaas ayaannu ku diidnaa saliidda dahabka ah ee uu ku shubi lahaa nafahayaga si loogu gaadhsiiyo kuwa gudcurka ku jira.” *Review and Herald*, July 20, 1897.

“Saliidda” waa farriimaha Erayga Ilaah ee gudbiya joogitaanka quduus-ka-dhigaya ee xaqnimada Masiixa. Masaalka tobanka gabdhood ee bikradaha ah, oo sidoo kale ah wax sii sheegidda Xabaquuq cutubka labaad, farriinta Qaylada Habeenbadhka, taas oo ah farriinta xaqnimada Masiixa, sida ay u metelayso farriintii Jones iyo Waggoner ee kacdoonkii 1888.

“Rabbigu naxariistiisa weyn aawadeed wuxuu dadkiisa ugu soo diray farriin aad u qaali ah isagoo adeegsanaya Waayeellada Waggoner iyo Jones. Farriintani waxay ahayd in dunida si ka sii muuqata loogu hor keeno Badbaadiyaha kor loo qaaday, allabariga dembiyada dunida oo dhan. Waxay soo bandhigtay xaq ka dhigista rumaysadka dhexdiisa iyada oo loo marayo Kafaalaha; waxayna dadka ku casuuntay inay helaan xaqnimada Masiixa, taas oo ka muuqata addeecidda dhammaan amarrada Ilaah. Qaar badan ayaa Ciise indhahooda ka luntay. Waxay u baahnaayeen in indhahooda loo jeediyo shakhsiyaddiisa rabbaaniga ah, mudnaantiisa, iyo jacaylkiisa aan isbeddelin ee qoyska aadanaha. Awood oo dhan ayaa gacmihiisa la geliyey, si uu hadiyado hodan ah ugu qaybiyo dadka, isaga oo siiya hadiyadda aan qiimaha lagu qiyaasi karin ee ah xaqnimadiisa qudhiisa wakiilka banii’adamka ee aan itaalka lahayn. Tanu waa farriinta Ilaah amray in dunida la siiyo. Waa farriintii malaa’igta saddexaad, taas oo ah in cod weyn lagu dhawaaqo, laguna weheliyay daadinta Ruuxiisa oo qiyaas weyn ah.” Testimonies to Ministers, 91.

Farriintu waa farriinta roobka dambe.

“Roobka dambe waa inay ku da’daa dadka Ilaah. Malaa’ig xoog badan ayaa samada ka soo degi doonta, dhulka oo dhammuna wuxuu ku iftiimi doonaa ammaantiisa.” Review and Herald, April 21, 1891.

Markii malaa’igtii xoogga badnayd ay soo degtay 11-ka Sebtembar, 2001, roobkii dambe ayaa bilaabay inuu da’o si yar-yar, taariikhdiisii Millerites-ka sida loogu matalay masalka tobanka bikradood iyo Xabaquuq cutubka labaadna waxay billowday inay soo noqoto. Markaas ayay ahayd markii dadka Ilaah ee maalinta ugu dambaysa ay cuneen kitaabkii ku jiray gacanta malaa’igta, oo sidaas samaynayaana dib loogu hoggaamiyey jidadiisii hore ee Yeremyaah, sidaas darteedna waxay noqdeen waardiyayaashii ay ahayd inay afuufaan buunka digniinta. Digniinta buunka waxay ahayd farriintii La’odikiya oo Ishacyaah u matalay qaylo weyn.

Qayli cod dheer, hana u tudhin, codkaagana kor u qaad sida buun; dadkayga tus xadgudubkooda, oo reer Yacquubna dembiyadooda. Ishacyaah 58:1.

Dhaqdhaqaaqa dibu-habaynta ee malaa’igta kowaad iyo tan saddexaad waxay bilaabmaan “wakhtiga dhammaadka.” Halkaas waxaa ka jira “korodhka aqoonta” oo tijaabin doona jiilka markaas nool, laakiin keliya kaddib marka aqoontaas loo daabaco sidii farriin habaysan oo rasmi ah. Intaas dabadeed farriintii habaysnayd waa la “xoogeeyaa”, xoogeeyntaana waxaa lagu calaamadeeyaa soo-degidda malaa’ig. Soo-degidda malaa’igtu waxay aqoonsiinaysaa doodda Xabaquuq, waxaana laba fasal bilaabaan inay aqoonsadaan farriin ah midda runta ah ama midda been-abuurka ah ee roobka dambe. Markaas kuwa aaminka ahu waxay noqdaan waardiyayaasha Ilaah oo bilaaba inay afuufaan farriin digniin ah oo buun ah.

Farriinta buunka ee runta ahi waxay ku dhisan tahay iftiinka lagu matalay labadii loox ee Xabaquuq. Waa digniinta loo dirayo La'odikiya, waana digniinta aqoonsata dembiyada dadka Ilaah. Muranku wuu sii xoogaystaa ilaa niyad-jabkii ugu horreeyey, markaas oo hal koox ay noqoto "shirka kuwa jees-jeesa," waardiyayaashii runta ahaana loogu yeedho inay ku soo noqdaan qiirto ay markii hore u muujiyeen farriinta ka hor niyad-jabka. Markii waardiyayaashu soo noqdeen, waxay garteen inay ku jireen "wakhtiga dib-u-dhigashada", iyo in farriintii u muuqatay inay fashilantay ay dhab ahaan fulin doonto, laakiin sida nidaamka Ilaah yahay. Farriintaas waxaa la horumariyey muddo gaaban gudaheed (hase ahaatee weli waxay ahayd muddo), oo marka farriintu timaaddo waxaa loo matalaa inay tahay farriinta "Qaylada Habeenbadhka", taas oo si fudud u ah kordhin ka mid ah farriintii bilaabatay in la xoojiyo markii malaa'igtii soo degtay.

Markii farriintu timid, kala-soocidii u dhexeysay kuwii aqbalay booska waardiyayaasha markii malaa'igtii soo degtay, iyo kuwii diiday, si buuxda ayaa loo dhammaystiray. Kala-soociddaasu waxay tilmaamaysaa barta lagu daabaco shaabadda boqol iyo afar iyo afartan kun, ka hor shubnaanta roobka dambe iyada oo aan lahayn "cabbiriddii" lagu saaray roobka dambe ee bilaabmay markii malaa'igtii soo degtay.

Taariikhda Millerites-ku waa sawir tusaale u ah roobkii dambe intii lagu jiray shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kun. Taariikhdaas dhexdeeda doodda Xabaquuq waxay ku dhisnayd farriin run ah iyo farriin been ah oo ku saabsan roobka dambe. Bawlos wuxuu aqoonsanayaa hal koox inay yihiin kuwa jacayl u qaba runta, halka kooxda kalena ay yihiin kuwa hela khiyaano xoog leh, waayo jacayl uma qabaan runta, iyo maxaa yeelay waxay rumaysteen "been."

Dhaqdhaqaaqii Miller wuxuu u taagan yahay horumarinta runta oo kordhaysa aqoon iyo awoodba laga soo bilaabo "wakhtiga dhammaadka," isla markaana sii socota ilaa lagu gaadho daadinta Ruuxa Quduuska ah ee Qayladii Saqda Dhexe. Dhaqdhaqaaqii Miller wuxuu aqoonsaday calaamado jid oo gaar ah oo is barbar socda, sida "wakhtiga dhammaadka," "habaynta nidaamsan" ee farriinta oo uu matalo "korodhka aqoonta", "xoogsiinta" farriinta oo lagu calaamadeeyo malaa'ig soo degaysa, "niyad-jabkii kowaad" oo soo bandhigaya masaalka tobanka bikradood, daadinta Ruuxa Quduuska ah oo loo matalay "Qayladii Saqda Dhexe", dabadeedna "niyad-jabkii labaad" ee ugu dambeeya, halkaas oo albaab xilliyeed la "xidho" oo albaab xilliyeed kale la "furo".

"Ilaah wuxuu farriimaha Muujintii 14 siiyey meeshooda ku jirta xariiqda wax sii sheegidda, shaqadooduna ma joogsanayso ilaa la gaaro xidhitaanka taariikhda dhulkan. Farriimaha malaa'igta koowaad iyo tan labaad weli waa run wakhtigan quseysa, waana inay barbar socdaan kan tan ka dambeeya. Malaa'igta saddexaad digniinteeda waxay ku dhawaaqdaa cod weyn. 'Waxyaalahaas dabadeed,' ayuu Yooxanaa yidhi, 'waxaan arkay malaa'ig kale oo samada ka soo degaysa, leh awood weyn, dhulkuna ammaanteedii buu ku iftiimay.' Iftiimintan gudaheeda, iftiinka saddexda farriimood oo dhan ayaa la isu geeyey." The 1888 Materials, 804.

Dhaqdhaqaaqii Millerite, oo astaan u ah dhaqdhaqaaqyada boqolka iyo afar iyo afartan kun, wuxuu ku xidhnaa waxsii sheegyada labada kun iyo saddexda boqol sannadood iyo laba kun iyo shan boqol iyo labaatan sannadood ee Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadaha saddex iyo toban iyo afar iyo toban. "Wakhtiga dhammaadka," wuxuu yimid dhammaadka "toddobada wakhti" ee cadhada Ilaah ku soo degtay boqortooyadii woqooyi ee reer binu Israa'iil. Habaynta rasmiga ah ee farriintii

Miller ee 1831, waxay timid laba boqol iyo labaatan sannadood ka dib soo saaristii Kitaabka King James.

“Mudane Miller, sida kuwii farriintan darted uga soo baxay waddammo kale, markii hore wuxuu u maleeyey inuu waajibkiisii gudan doono isagoo wax ku qoraya oo ku daabacaya wargeysyada dadweynaha iyo buug-yareyaasha. Markii ugu horraysay wuxuu aragtiyihiisa ku daabacay Vermont Telegraph, oo ahaa wargeys Baabtiis ah, laguna daabici jiray Brandon, Vt. Tani waxay ahayd sannadkii 1831.” John Loughborough, The Great Second Advent Movement, 120.

Dhaqdhaqaaqa “wakhtiga dhammaadka” ee malaa’igta saddexaad waxay timid sannadkii 1989, dhammaadkii boqol iyo lix iyo labaatan sannadood tan iyo kacdoonkii 1863. “Boqol iyo lix iyo labaatan” waa astaan u ah “toddobada wakhti.” Labada dhaqdhaqaaqba waxay ku bilaabmeen rumoobidda “toddobada wakhti.”

Farriinta dhaqdhaqaaqa malaa’igta saddexaad waxaa si rasmi ah loo qaabeeyey sannadkii 1996, markii la diyaariyey taxane maqaallo ah oo cinwaankoodu ahaa, The Time of the End, kuwaas oo lagu daabacay majallad la odhan jiray, Our Firm Foundation. Maqaalladaas waxaa la daabacay laba boqol iyo labaatan sannadood ka dib Baaqa Madaxbannaanida ee 1776. Farriinta labada dhaqdhaqaaqba waxaa si rasmi ah loo qaabeeyey laba boqol iyo labaatan sannadood ka dib taariikh si toos ah ugu xidhnayd farriinta timid dhammaadka labada boqol iyo labaatan sannadood.

Tirada “laba boqol iyo labaatan” waxay ka dhigan tahay xidhiidhka (isku-xidhka) u dhexeeya “toddobada wakhti” ee cadhada Ilaah ku dhacday boqortooyadii koonfureed ee Yahuudah, taas oo bilaabatay 677 BC, iyo bilowgii laba kun iyo saddex boqol oo sannadood ee Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadda afar iyo tobnaad, sannadkii 457 BC. Tirada laba boqol iyo labaatan waxay isu xidhaa labada waxsii sheegid, labada waxsii sheegidna si wadajir ah ayaa loogu soo bandhigay aayadaha aasaasiga ah ee Adventism-ka, kuwaas oo ah Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadaha saddex iyo tobnaad iyo afar iyo tobnaad. Aayadahaas dhexdeeda Masiixu si waxsii sheegid ah ayuu isu soo bandhigay isagoo ah “quduuska qaaska ah,” taas oo ah turjumaadda erayga Cibraaniga ah ee “Palmoni,” oo macnihiisu yahay “Tiriyaha Yaabka leh”.

Tiriyaha Yaabka leh wuxuu soo bandhigayaa labada riyo oo matalaya labada xariiq ee wax sii sheegidda, isla labadii aayadood ee ugu horreeya, kuwaas oo Sister White ay aqoonsatay inay yihiin tiirka dhexe ee Adventism-ka. Barta bilowga waxaa lagu xidhay isku-xidhka astaaneed ee laba boqol iyo labaatan sannadood ilaa wakhtiga ay ku rumoobeen 1844. Cutubka labaad ee Xabaquuq wuxuu ku dhammaadaa aayadda labaatanaad, sidaas darteedna Tiriyaha Yaabka leh wuxuu lambarka “laba boqol iyo labaatan” ku calaamadeeyaa oraaq kale, waayo aayaddu waxay tilmaamaysaa sifo asaasi ah oo ka mid ah Maalinta Kafaaraggudka ee astaan-dhammaystiran oo bilaabatay taariikhdaas.

Laakiinse Rabbigu wuxuu ku jiraa macbudkiisa quduuska ah; dhulka oo dhammu hortiisa ha ku aamuso. Xabaquuq 2:20.

Labada xilli ee nebinnimada ah ee matala tiirka dhexe ee Adventism-ka, kuwaas oo si toos ah uu u soo bandhigay Tiriyaha Cajiibka ahi, waxa isku xidha laba boqol iyo labaatan sannadood; oo Ciise (Tiriyaha Cajiibka ah), kan had iyo jeer dhammaadka wax ku aqoonsada bilowga wax kale, ayaa ku calaamadeeyey dhammaadkooda Oktoobar 22, 1844, tirada laba boqol iyo labaatan.

Dhaqdhaqaaqa malaa'igta kowaad, sida dhaqdhaqaaqa malaa'igta saddexaad, waxay ka bilaabatay “wakhti dhammaad” ah (1798 iyo 1989 siday u kala horreeyaan), halkaas oo lagu aqoonsado “toddobada wakhti” ee Laawiyiintii lix iyo labaatan. Calamadda jidka ee xigta ee labadan taariikhoodba waxaa lagu asteeyey dhammaadka laba boqol iyo labaatan sannadood, taas oo iyaduna ah sifo nebiyadeed oo ka mid ah “toddobada wakhti”; waayo bilowgii labada muujin (chazon iyo mareh) waxay metelaan muddo laba boqol iyo labaatan sannadood ah oo isku xidha labadooda.

Soo-saarkii Kitaabka Quduuska ah ee King James sannadkii 1611, habayntii rasmiga ahayd ee farriintii Miller sida loogu daabacay wargeyska Vermont Telegraph, soo-saarkii Bayaanka Madax-bannaanida, iyo daabacaaddii The Time of the End ee majalladda Our Firm Foundation, dhammaantood waxay ahaayeen daabacaado. Bilowga iyo dhammaadka labadaba labada muddo ee laba boqol iyo labaatan sannadood ah waxay matalaan daabacaad ahaan tiirka taariikheed. Tirada “laba boqol iyo labaatan” waa astaan xidhiidh nebiyadeed, afartaas daabacaadna waxay ku xiran yihiin inay yihiin daabacaado, iyo weliba farriinta lagu metelay “korodhka aqoonta” ee taariikhdooda kala duwan.

Baybalka 1611-kii waxa ay ka dhigan tahay gaadhsiinta injiilka ee ka timaadda maxkamadaha jannada una timaadda aadanaha. Farriintii Miller waxa lagu dejiyey duruufaha waxsii-sheegyada wakhtiga, labada shax ee quduuska ah ee Xabaquuqna waxa ay si fudud u muujinayaan in farriintii Miller si garaafeed ah loogu sawiray khadadka taariikhda. “Vermont” waxa ay ka dhigan tahay “buur cagaaran,” sida ku xusan waxygana “cagaar” waa astaan rumaysad.

“Riyadani waxay i siisay rajo. Xarigga cagaaran wuxuu maskaxdayda uga taagnaa rumaysad, quruxda iyo fudaydka Ilaah lagu aamino na waxay bilaabeen inay naftayda u iftiimaan.”
Christian Experience and Teachings, 28.

Farriintii Miller waxaa loo habeeyey qaab rasmi ah, waxaana laga gaadhsiiyey kaniisadda aaminka ah, waayo “buur” maalmaha ugu dambeeya waa “kaniisad”.

Oo waxay ahaan doontaa maalmaha ugu dambeeya in buurta guriga Rabbiga lagu adkayn doono buuraha dushooda, oo laga sarraysiin doono kuraha; oo quruumaha oo dhammu iyaday u qulquli doonaan. Oo dadyow badan baa tegi doona oo odhan doona, Kaalaya, aynu kor ugu kacno buurta Rabbiga, oo aynu tagno guriga Ilaaha Yacquub; isaguna jidadkiisa ayuu ina bari doonaa, oo waddooyinkiisana waynu ku socon doonaa; waayo, Siyoon waxaa ka soo bixi doona sharciga, oo erayga Rabbiguna Yerusaleem buu ka iman doonaa. Ishacyaah 2:2, 3.

Farriintii imtixaanka ee habaysanayd ee Miller waxay ka timid kaniisaddii aaminka ahayd, daabacaaddiina la odhan jiray *The Telegraph* waxay ka dhigan tahay farriin samada ka timid sida uu ahaa *King James Bible*, waayo erayga “telegraph,” oo laga sameeyey laba eray oo Giriig ah, waa farriin meel fog ka timaadda. Erayga koowaad (*tele*) wuxuu ka dhigan yahay “fog ama

meel ka durugsan,” kan labaadna (*grapho*), “qorid ama diiwaangelin.” Markay isu tagaan, waxay ka dhigan yihiin “in meel fog wax looga qoro ama looga gudbiyo.” Sannadkii 1611, Ilaah, isaga oo adeegsanaya soo saariddii *King James Bible*, ayuu samada uga soo gudbiyey farriintiisa, dhammaadka laba boqol iyo labaatan sannadood dabadeedna, farriintii Miller, sida markii ugu horraysay loo habeeyey sannadkii 1831 ee *Vermont Telegraph*, ayaa iyaduna samada uga soo gudbisay farriinta Ilaah. Farriintaasu waxay ahayd “korodhka aqoonta” ee la furay “wakhtiga dhammaadka” sannadkii 1798, taas oo markaas dhalisay geeddi-socod imtixaan oo saddex tallaabo ah jiilkaas. Taariikhdaasu waxay astaan u ahayd taariikhda *Future for America*.

Baaqa Madax-bannaanida ee 1776 waxay ka dhigan tahay bilowgii bahalka dhulka ee Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad. Waxay ka dhigan tahay bilowgii Maraykanka, sidaas darteedna waxay tilmaamaysaa xaddididda madax-bannaanida dhammaadka Maraykanka. Farriinta Future for America (sida magacu tilmaamayo) waxay qeexaysaa dhammaadka lagu matalay bilowgaas iyada oo la daabacay Baaqa Madax-bannaanida. Laba boqol iyo labaatan sannadood ka dib, sannadkii 1996, adeegga soo saaray majalladda The Time of the End wuxuu helay hay’adda sharciyeed ee hore loogu bixiyey Future for America. Sannadkaas, majalladda The Time of the End, oo ka koobnayd maqaallo hore uga soo baxay daabacaaddii la odhan jiray Our Firm Foundation, ayaa la daabacay.

Magaca adeegga Future for America waxa uu ka hadlayaa taariikhda Bayaanka Madaxbannaanida, waayo daabacaaddaas ayaa calaamadisay bilowgii Maraykanka, Ciisena had iyo goor wuxuu dhammaadka ku tusaaleeyaa bilowga. Cinwaanka daabacaadda oo ah The Time of the End, waxa uu ka hadlayaa labadaba “wakhtiga dhammaadka” ee 1989, iyo weliba dhammaadka wakhtiga tijaabada marka Miikaa’iil istaago. Farriinta si rasmi ah loogu habeeyey daabacaadda (Daanyeel kow iyo toban, aayadda afartan ilaa afartan iyo shan), waxa la furay shaabadeedii markii Midowgii Soofiyeeti burburay 1989 (wakhtiga dhammaadka), aayadaha la furayna waxay soo bandhigayaan taxane taariikheed oo ka soo socda 1989 ilaa aayadda koowaad ee cutubka laba iyo toban, taas oo tilmaamaysa Miikaa’iil oo istaagaya, iyo xidhitaanka wakhtiga tijaabada aadanaha.

Laga bilaabo daabacaaddii Bayaanka Xorriyadda, sannadkii 1776, ilaa daabacaaddii majalladda The Time of the End, waxay isu dhigantaa laba boqol iyo labaatan sannadood, bilowga iyo dhammaadkuna waxay ka hadlayaan isla mawduucyadii nebiyadeed. Daabacaaddii The Time of the End waxaa laga soo ururiyey cutubbo markii hore maqaal ahaan loogu daabacay daabacaadda Our Firm Foundation, waxayna u taagan tahay runta nebiyadeed ee ah in, iyada oo aan lagu dhegganayn xaqiiqooyinka aasaasiga ah ee dhaqdhaqaaqii Millerite-ka (kuwaas oo ah “our firm foundation”), ay suurtagal ahayn in la fahmo “korodhka aqoonta” ee “waqtiga dhammaadka” sannadkii 1989.

Astaanta jidka ee lagu matalo “wakhtiga dhammaadka,” iyo astaanta jidka ee ka dhigan “rasmiyeynta” farriinta ee taariikhaha isbarbar socda ee dhaqdhaqaaqyadii malaa’igta kowaad iyo ta saddexaad, labaduba waxay xambaarsan yihiin curiyeyaasha nebinnimo ee “toddobada goor” ee Laawiyeentii lix iyo labaatan. Astaanta jidka ee xigta ee taariikhahaas isbarbar socda waa awood-siinta farriinta, sida lagu calaamadeeyey soo-degitaankii ama malaa’igta Muujintii toban, 11-ka Agoosto, 1840, ama malaa’igta Muujintii siddeed iyo toban, 11-ka Sebtembar, 2001. Oofinta

hooggii labaad ee Muujintii cutubka sagaal ayaa malaa'igta Muujintii toban soo dejisay, oo oofinta hooggii saddexaad ee Muujintii cutubka toban ayaa malaa'igta Muujintii cutubka siddeed iyo toban soo dejisay.

Taariikhaha isbarbar socda, roobka dambe wuxuu bilaabmaa inuu “rushaysto” marka malaa'igtu soo degto. Halkaas farriinta waxaa lagu “xoogeeyaa” xaqiijinta dhacdadii la sii sheegay. Milleriyiinta ahaan, taas waxay ahayd joogsigii sarrayntii Cusmaaniyiinta, taas oo ahayd dhammaystirka wax sii sheegidda wakhtiga ee Islaamka ee hoogga labaad ee Muujintii cutubka sagaal, aayadda shan iyo tobnaad. Dhaqdhaqaaqa boqolka iyo afartan iyo afarta kunse, taas waxay ahayd “caraysiintii quruumaha,” wax sii sheegid ku saabsan Islaamka ee hoogga saddexaad oo ku jira wakhtiga buunka toddobaad ee Muujintii toban, aayadda toddobaad, taas oo la dhammaystiray markii la dumiyey dhismayaashii waaweynaa ee Magaalada New York.

Mid kasta oo ka mid ah calaamadaha waaweyn ee taariikhaha isbarbar socda waxa uu leeyahay xidhiidh toos ah oo la leh hawsha Tiriyaha Cajiibka ah, kaas oo saxeexiisa ku dul dhiga xidhiidhka ka dhexeeya labada aragti ee matala laba kun iyo saddex boqol oo sannadood iyo laba kun iyo shan boqol iyo labaatan sannadood. Ilaaliyayaasha nebiyadeed ee la soo kiciyo markii malaa'igtu soo degto waxay afuufaan buun digniin ah oo ay ku jirto farriinta La'odikiya, taas oo sannadkii 1856 si toos ah ugu xidhnayd furfuridda iftiinka weyn ee “todobada jeer.” Calaamadda jidka ee labada loox ee Xabaquuq, oo ay matalayaan jaantusyadii hormuudka ee 1843 iyo 1850, kuwaas oo labaduba si muuqaal ah u metela “todobada jeer,” waxay timid inta u dhexaysa soo degidda malaa'igta iyo “niyad-jabkii kowaad” ee taariikh kasta oo isbarbar socota.

Calaamadda jidka ee “wakhtiga dib-u-dhaca” waxay si toos ah ugu xidhan tahay saadaashii fashilantay ee 1843, taas oo ahayd saadalin ku saabsan dhammaystirka labadaba laba kun iyo saddex boqol oo sannadood, iyo weliba laba kun iyo shan boqol iyo labaatan sannadood. Farriintii Qaylada Saqda Dhexe waxay ahayd aqoonsiga dhammaystirka dhow ee labadaas xilli ee wakhtiga nebinnimada. “Albaabka” xidhmay ee dispensational-ka ah ee calaamadda jidka ugu dambaysa wuxuu muujinayaa dhammaystirka labadaas xilli ee nebinnimada, wuxuuna calaamadiyaa meesha buunka toddobaad, ama buunka Jubilee-ga, ka bilaabmo dhawaaqistiisa. Calaamad kasta oo jid ah oo ku jirta taariikh kasta waxay si toos ah ugu xidhan tahay “todobada jeer,” oo “todobada jeer” waxay ka dhigan yihiin dunta isku xidha labada taariikhood, labadaas taariikhoodna waxay matalaan farriinta roobka dambe.

Waxaan sii wadi doonaa daraasaddan maqaalka xiga.

“Kuwa kuwi ku turuntura erayga, iyagoo caasi ah,” Masiixu waa dhagax gef ah. Laakiin “dhagixii kuwii dhisayay diideen, kaasaa laga dhigay madaxa rukunka.” Sida dhagaxii la diiday, Masiixuna hawshiisii dunidan ku saabsaneed wuxuu u adkaystay dayac iyo xadgudub. Wuxuu ahaa “mid la quudhsaday oo dadku diideen; nin murugo badan, oo xanuun yaqaan ah: ... Isaga waa la quudhsaday, innaguna qiimeyn maynnin.” Ishacyaah 53:3. Laakiin wakhtigu wuu soo dhowaday markii la ammaani lahaa. Sarakicidda kuwii dhintay ayuu ku ahaan lahaa mid lagu caddeeyo inuu yahay “Wiilka Ilaah oo xoog leh.” Rooma 1:4. Imaatinkiisa labaadna waxaa lagu muujin lahaa inuu yahay Rabbiga samada iyo dhulka. Kuwii imminka qarka u saarnaa inay iskutallaabta ku qodbaan ayaa aqoonsan lahaa weynaantiisa. Hortiisa koonka oo

dhan, dhagixii la diiday wuxuu noqon lahaa madaxa rukunka.

“Ku alla kii ku dul dhacdana, wuu burburin doonaa oo boodh ka dhigi doonaa.” Dadkii Masiixa diiday waxay dhowaan arki lahaayeen magaaladoodii iyo qaran-koodii oo la baabbi’iyo. Ammaantoodii waa la jebin lahaa, oo loo kala firdhin lahaa sida boodhka dabaysha horteeda. Maxaase ahaa waxa Yuhuudda baabbi’iyey? Wuxuu ahaa dhagaxii, kaas oo, hadday ku dul dhisan lahaayeen, ahaan lahaa ammaankoodii. Wuxuu ahaa wanaagga Ilaah oo la quudhsaday, xaqnimadii oo la diiday, naxariistii oo la fududeystay. Dadku waxay isu taageen mucaaradnimo ka dhan ah Ilaah, oo wax kasta oo ahaan lahaa badbaadadooda waxaa loo rogay halaaggoodii. Wax kasta oo Ilaah u qoondeeyey nolosha ayay u arkeen inay geeri u yihiin. Yuhuuddu markay Masiixa iskutallaabta ku qodbeen, waxaa ku dhex jiray burburkii Yerusaalem. Dhiiggii lagu daadshay Kalvaari wuxuu noqday culayskii ku ridday halligaad adduunkan iyo kan iman doona. Sidaas oo kale ayay ahaan doontaa maalinta weyn ee ugu dambaysa, marka xukunka ku soo degi doono kuwa diiday nimcada Ilaah. Masiixa oo ah dhagaxii ay ku turunturoodeen ayaa markaas ugu muuqan doona sidii buur aargudanaysa. Ammaanta wejigiisa, taas oo kuwa xaqa ah nolol u ah, waxay kuwa sharka leh u noqon doontaa dab wax guba. Jacaylkii la diiday iyo nimcadii la quudhsaday aawadood, dembiluhu wuu baabbi’i doonaa.”

“Isticmaalyo badan iyo digniino soo noqnoqday ayuu Ciise ku muujiyey waxa natiijadu ku noqon doonto Yuhuudda marka ay diidaan Wiilka Ilaah. Erayadan ayuu kula hadlayey dhammaan kuwa wakhti kasta jooga ee diida inay isaga u aqbalaan Badbaadiyahooda. Digniin kastaa iyagaa loogu talagalay. Macbudkii la nijaaseeyey, wiilka caasiga ah, beeraleyda beenta ah, kuwa wax dhisa ee quudhsada, dhammaantood waxay leeyihiin wax u dhigma waayo-aragnimada dembiile kasta. Haddii uusan tobad keenin, halaagga ay kuwani hore u sii tilmaameen ayaa isaga ku dhici doona.” *The Desire of Ages*, 599, 600.